YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

2 päivänä huhtikuuta 2009 *

Asiassa C-523/07,

jossa on kyse EY 68 ja EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka korkein hallinto-oikeus (Suomi) on esittänyt 19.11.2007 tekemällään välipäätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen samana päivänä, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa, jonka on pannut vireille

A,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Rosas sekä tuomarit A. Ó Caoimh, J. N. Cunha Rodrigues (esittelevä tuomari), U. Lõhmus ja P. Lindh,

julkisasiamies: J. Kokott,
kirjaaja: hallintovirkamies C. Strömholm,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 22.10.2008 pidetyssä istunnossa esitetyn,

* Oikeudenkäyntikieli: suomi.

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Suomen hallitus, asiamiehinään J. Heliskoski ja A. Guimaraes-Purokoski,

– Saksan hallitus, asiamiehinään M. Lumma ja J. Kemper,

– Kreikan hallitus, asiamiehenään T. Papadopoulou,

– Italian hallitus, asiamiehenään R. Adam, avustajanaan avvocato dello Stato W. Ferrante,

– Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään V. Jackson, avustajanaan C. Howard, QC,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään P. Aalto ja V. Joris,

kuultuaan julkisasiamiehen 29.1.2009 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 (EUVL L 338, s. 1; jäljempänä asetus) tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa A, joka on lasten C, D ja E äiti, on valittanut Kuopion hallinto-oikeuden päätöksestä, jolla on vahvistettu perusturvalautakunnan päätökset ottaa kyseiset lapset kiireellisesti huostaan ja sijoittaa heidät ammatilliseen perhekotiin.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön oikeus

3 Asetuksen johdanto-osan 12 ja 13 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(12) Tässä asetuksessa vahvistetut toimivaltasäännökset vanhempainvastuuta koskevissa asioissa on muotoiltu lapsen edun perusteella ja ottaen erityisesti huomioon läheisyyden periaate. Niinpä toimivallan pitäisi ensisijaisesti olla tuomioistuimilla siinä jäsenvaltiossa, jossa lapsen asuinpaikka on, paitsi tietyissä olosuhteissa lapsen asuinpaikan muuttuessa tai lapsen huoltajien sovittua toisin.

(13) Lapsen edun mukaisesti tässä asetuksessa sallitaan, että toimivaltainen tuomioistuin voi poikkeuksellisesti ja tietyin edellytyksin siirtää asian toisen jäsenvaltion tuomioistuimeen, jos tällä on paremmat edellytykset asian käsittelyyn. – –”

4 Asetuksen 1 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Tätä asetusta sovelletaan, riippumatta siitä millaisessa tuomioistuimessa asiaa käsitellään, siviilioikeudellisissa asioissa, jotka liittyvät:

– –

b) vanhempainvastuun myöntämiseen, käyttämiseen, siirtämiseen, rajoittamiseen tai lopettamiseen.”

5 Asetuksen 8 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia vanhempainvastuuta koskevissa asioissa, jos lapsen asuinpaikka on asian vireillepanoajankohtana kyseisessä jäsenvaltiossa.”

6 Asetuksen 13 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos lapsen asuinpaikkaa ei kyetä ratkaisemaan eikä toimivaltaa voida määrittää 12 artiklan nojalla, toimivalta on sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa lapsi on.”

7 Asetuksen 15 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Poikkeuksellisesti jäsenvaltion tuomioistuimet, jotka ovat toimivaltaisia tutkimaan pääasian, voivat katsoessaan, että tuomioistuimella toisessa jäsenvaltiossa, johon lapsella on erityisiä siteitä, on paremmat edellytykset käsitellä asiaa tai osaa siitä, ja kun se on lapsen edun mukaista:

a) keskeyttää kyseisen asian tai sen osan käsittelyn ja pyytää osapuolia esittämään tällaisen pyynnön kyseisen toisen jäsenvaltion tuomioistuimessa 4 kohdan mukaisesti; tai

b) pyytää toisen jäsenvaltion tuomioistuinta käyttämään toimivaltaansa 5 kohdan mukaisesti.”

8 Asetuksen 17 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jos jäsenvaltion tuomioistuimessa nostettu kanne koskee asiaa, jossa se ei tämän asetuksen mukaan ole toimivaltainen mutta jonka toisen jäsenvaltion tuomioistuin on tämän asetuksen mukaan toimivaltainen tutkimaan, tuomioistuimen on omasta aloitteestaan jätettävä asia käsittelemättä.”

9 Asetuksen 20 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämän asetuksen säännökset eivät estä jäsenvaltion tuomioistuimia toteuttamasta kiireellisissä tapauksissa jäsenvaltion laissa säädettyjä väliaikaisia toimenpiteitä ja turvaamistoimia, jotka koskevat valtiossa oleskelevia henkilöitä tai siellä olevaa omaisuutta, myös silloin, kun toisen jäsenvaltion tuomioistuin on tämän asetuksen mukaan toimivaltainen tutkimaan pääasian.”

10 Asetuksen 53 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Kunkin jäsenvaltion on nimettävä yksi tai useampi keskusviranomainen avustamaan tämän asetuksen soveltamisessa ja määriteltävä sen tai niiden alueelliset tai asiakohtaiset tehtävät. Jos jäsenvaltio on nimennyt useamman kuin yhden keskusviranomaisen, tiedonannot lähetetään periaatteessa suoraan toimivaltaiselle keskusviranomaiselle. Jos tiedonanto osoitetaan muulle kuin toimivaltaiselle keskusviranomaiselle, tämän tehtävänä on toimittaa se edelleen toimivaltaiselle keskusviranomaiselle ja ilmoittaa tästä tiedonannon lähettäjälle.”

11 Asetuksen 55 artiklassa säädetään erityisesti seuraavaa:

”Keskusviranomaisten on toisen jäsenvaltion keskusviranomaisen tai sen pyynnöstä, jolla on vanhempainvastuu, tehtävä yhteistyötä yksittäisissä tapauksissa tämän asetuksen tarkoituksen toteuttamiseksi. Niiden on sitä varten jäsenvaltionsa henkilö-

tietojen suojaa koskevaa lainsäädäntöä noudattaen joko suoraan taikka viranomaisten tai muiden elinten välityksellä ryhdyttävä kaikkiin asianmukaisiin toimiin:

a) tietojen keräämiseksi ja vaihtamiseksi:

i) lapsen tilanteesta,

ii) vireillä olevista menettelyistä, tai

iii) lasta koskevista tuomioista;

– –

c) tuomioistuinten keskinäisen viestinnän helpottamiseksi, varsinkin 11 artiklan 6 ja 7 kohdan ja 15 artiklan täytäntöönpanemiseksi;

– –”

Kansallinen lainsäädäntö

12 Sosiaalihuoltolain (710/1982) 15 §:n 1 momentin, sellaisena kuin se oli voimassa pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikaan, mukaan kiireellisissä tapauksissa tai olosuhteiden muutoin niin vaatiessa kunnan on huolehdittava laitoshuollon ja muiden sosiaalipalveluiden järjestämisestä muullekin kunnassa oleskelevalle henkilölle kuin kunnan asukkaalle.

13 Lastensuojelulain (683/1983) 16 §:n, sellaisena kuin se oli voimassa pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikaan, mukaan kunnan sosiaalilautakunnan on ryhdyttävä tukitoimiin viipymättä, jos kasvuolot vaarantavat tai eivät turvaa lapsen tai nuoren terveyttä tai kehitystä.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

14 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että lapset C, D ja E muuttivat äitinsä A:n ja isäpuolensa F:n kanssa Ruotsiin joulukuussa vuonna 2001. Tuolloin D ja E olivat olleet X:n kaupungin huostassa Suomessa. Huostaanoton perusteena oli ollut isäpuolen väkivaltaisuus. Huostaanotto oli sittemmin lakkautettu. Perhe tuli Ruotsista lomailemaan Suomeen kesällä 2005. Perhe asui asuntovaunuissa eri leirintäalueilla Suomessa, eivätkä lapset käyneet koulua. Perhe haki asuntoa Y:n kaupungin sosiaalipäivystyksen kautta 30.10.2005.

15 Perusturvalautakunta katsoi, että lapset oli jätetty heitteille, joten se otti päätöksillään 16.11.2005 C:n, D:n ja E:n lastensuojelulain nojalla kiireellisesti perusturvalautakunnan huostaan ja sijoitti heidät perhekotiin.

16 A ja F vaativat, että kiireellistä huostaanottoa koskevat päätökset kumotaan.

17 Perusturvalautakunta hylkäsi päätöksillään 15.12.2005 tämän vaatimuksen ja otti lastensuojelulain 16 §:n nojalla C:n, D:n ja E:n huostaansa ja sijoitti heidät ammatilliseen perhekotiin.

18 A valitti perusturvalautakunnan päätöksistä Kuopion hallinto-oikeuteen ja vaati, että päätökset kumotaan ja että lapset palautetaan A:n huoltoon. A täsmensi, että lapset olivat jääneet Suomeen isäpuolensa sisaren luo, kun A ja F olivat lähteneet Ruotsiin marraskuun 2005 puolivälissä. Päätöksellään 25.10.2006 hallinto-oikeus hylkäsi valituksen ja vahvisti sille alistetut perusturvalautakunnan päätökset. Hallinto-oikeus perusteli päätöstään sillä, että sosiaalihuoltolain 15 §:n 1 momentin nojalla perusturvalautakunnalla oli toimivalta huostaanottamiseen. Hallinto-oikeus katsoi, että lasten elinolot olivat vakavasti vaarantaneet heidän psyykkistä ja muuta terveyttään sekä kehitystään. Huostaanotto ja sijaishuolto mahdollistivat lapsille heidän tarvitsemansa psykiatrisen hoidon, mahdollisuuden koulunkäyntiin sekä turvallisen ja vakiintuneen kasvuympäristön.

19 A on valittanut hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen ja väittänyt, että Suomen viranomaiset eivät ole asiassa toimivaltaisia. A on todennut tämän osalta, että lapset C, D ja E ovat tulleet Ruotsin kansalaisiksi 2.4.2007 ja että heidän vakituinen asuinpaikkansa on jo pitkään ollut Ruotsissa. A:n mukaan asia kuuluu siis Ruotsin tuomioistuinten toimivaltaan.

20 Korkein hallinto-oikeus on katsonut, että siinä vireillä olevan asian ratkaiseminen edellyttää asetuksen tulkintaa, joten se on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) a) Sovelletaanko – – asetusta – – nyt esillä olevan kaltaiseen, julkisoikeudellisen lastensuojelun yhteydessä yhtenä päätöksenä tehdyn, lapsen välitöntä huostaanottoa ja sijoittamista kodin ulkopuolelle koskevan ratkaisun täytäntöönpanoon kokonaisuudessaan

b) vai asetuksen 1 artiklan 2 kohdan d alakohdan säännös huomioon ottaen pelkästään sijoittamista kodin ulkopuolelle koskevaan osaan päätöksestä?

2) Miten asetuksen 8 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua asuinpaikan käsitettä samoin kuin siihen liittyvää 13 artiklan 1 kohtaa on yhteisöoikeuden mukaan tulkittava erityisesti silmällä pitäen tilannetta, jossa lapsella on vakinainen asunto yhdessä jäsenvaltiossa, mutta hän oleskelee toisessa jäsenvaltiossa viettäen siellä kiertelevää elämää?

3) a) Jos katsotaan, että lapsen asuinpaikka ei ole jälkimmäisessä toisessa jäsenvaltiossa, millä edellytyksillä kiireellinen turvaamistoimenpide (huostaanottotoimenpide) voidaan silti toimittaa asetuksen 20 artiklan l kohdan nojalla tuossa jäsenvaltiossa?

b) Onko asetuksen 20 artiklan l kohdan mukainen turvaamistoimenpide vain sellainen toimenpide, joka voidaan toteuttaa kansallisen lain mukaan, ja ovatko kansallisen lain tuota toimenpidettä koskevat määräykset sitovia artiklaa sovellettaessa?

c) Onko asia turvaamistoimenpiteen toteuttamisen jälkeen viran puolesta siirrettävä toimivaltaisen jäsenvaltion tuomioistuimelle?

4) Jos jäsenvaltion tuomioistuin ei ole lainkaan toimivaltainen, onko sen jätettävä asia tutkimatta vai siirrettävä se toisen jäsenvaltion tuomioistuimeen?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

21 Tällä kysymyksellä tiedustellaan pääasiallisesti, onko asetuksen 1 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että yhtäältä sitä sovelletaan yhtenä päätöksenä tehtyyn, lapsen välitöntä huostaanottoa ja sijoittamista kodin ulkopuolelle koskevaan ratkaisuun ja että toisaalta tällainen päätös kuuluu kyseiseen säännökseen sisältyvän siviilioikeudellisen asian käsitteen soveltamisalaan, kun päätös on tehty julkisoikeudellisen lastensuojelun yhteydessä.

22 Tämä kysymys on saman kansallisen tuomioistuimen esittämä, perustuu samoihin perusteluihin ja on sanamuodoltaan täysin sama kuin kysymys, joka johti asiassa C-435/06, C, 27.11.2007 annettuun tuomioon (Kok., s. I-10141). Siihen on siis vastattava samalla tavalla kuin vastattiin ensimmäiseen kysymykseen edellä mainitussa asiassa C annetussa tuomiossa.

23 Asetuksen 2 artiklan 7 alakohdassa nimittäin säädetään, että vanhempainvastuulla tarkoitetaan oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka liittyvät lapsen henkilöön tai omaisuuteen ja jotka jollakin luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä on tuomioistuimen tuomion tai lain taikka voimassa olevan sopimuksen perusteella.

24 Asetuksen 1 artiklan 2 kohdan d alakohdan mukaan lapsen sijoittaminen sijaisperheeseen tai hoitolaitokseen kuuluu asioihin, jotka liittyvät vanhempainvastuuseen.

25 Asetuksen johdanto-osan viidennestä perustelukappaleesta ilmenee lisäksi, että kaikkien lasten tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi tämä asetus kattaa kaikki vanhempainvastuuta koskevat tuomiot, mukaan luettuina lastensuojelutoimenpiteet.

26 Pääasiassa kyseessä olevan kaltainen, lapsen huostaanottoa koskeva päätös kuuluu luonnostaan viranomaistoimintaan, jonka tarkoituksena on täyttää alaikäisten suojelua ja avustamista koskevat tarpeet.

27 Siviilioikeudellisen asian käsitettä on tulkittava siten, että se voi sisältää myös toimenpiteitä, jotka jäsenvaltion oikeusjärjestyksessä ovat julkisoikeudellisia.

28 Tällainen tulkinta saa tukea asetuksen johdanto-osan kymmenennestä perustelukappaleesta, jonka mukaan tätä asetusta ei ole tarkoitettu sovellettavaksi ”julkisoikeudellisiin toimenpiteisiin koulutus- ja terveysasioissa”. Näiden asioiden jättäminen asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle vahvistaa sen, että yhteisön lainsäätäjä ei ole tarkoittanut, että kaikki julkisoikeudelliset toimenpiteet jäävät asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

29 Ensimmäiseen kysymykseen on siis vastattava, että asetuksen 1 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että lapsen välitöntä huostaanottoa ja sijoittamista kodin ulkopuolelle koskeva päätös kuuluu kyseiseen säännökseen sisältyvän siviilioikeudellisen asian käsitteen soveltamisalaan, kun tällainen päätös on tehty julkisoikeudellisen lastensuojelun yhteydessä.

Toinen kysymys

30 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy toisella kysymyksellään, miten on tulkittava asetuksen 8 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua asuinpaikan käsitettä erityisesti tilanteessa, jossa lapsella on vakinainen asunto yhdessä jäsenvaltiossa, mutta hän oleskelee toisessa jäsenvaltiossa viettäen siellä kiertelevää elämää.

31 Asetuksen 8 artiklan 1 kohdassa säädetään periaatteesta, jonka mukaan jäsenvaltioiden tuomioistuinten toimivalta vanhempainvastuuta koskevissa asioissa määräytyy sen mukaan, missä lapsen asuinpaikka on asian vireillepanoajankohtana, mutta siinä ei määritellä kyseisen käsitteen sisältöä.

32 Asetuksen 13 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jos lapsen asuinpaikkaa ei kyetä ratkaisemaan, toimivalta on sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa lapsi on.

33 Lapsen asuinpaikan ratkaisemiseen ei siis voi riittää pelkästään se, että lapsi on fyysisesti jossakin jäsenvaltiossa, kun tällöin on kyse toimivaltasäännöstä, joka on toissijainen suhteessa asetuksen 8 artiklassa säädettyyn.

34 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sekä yhteisön oikeuden yhdenmukainen soveltaminen että yhdenvertaisuusperiaate edellyttävät, että yhteisön oikeuden sellaisen säännöksen sanamuotoa, joka ei sisällä nimenomaista viittausta jäsenvaltioiden oikeuteen säännöksen sisällön ja ulottuvuuden määrittämiseksi, on tavallisesti tulkittava koko Euroopan yhteisössä itsenäisesti ja yhdenmukaisesti ja että tässä tulkinnassa on otettava huomioon säännöksen asiayhteys ja kyseisellä lainsäädännöllä tavoiteltu päämäärä (ks. erityisesti asia 327/82, Ekro, tuomio 18.1.1984, Kok., s. 107, 11 kohta ja asia C-98/07, Nordania Finans ja BG Factoring, tuomio 6.3.2008, Kok., s. I-1281, 17 kohta).

35 Koska asetuksen 8 artiklan 1 kohdassa ei ole nimenomaista viittausta jäsenvaltioiden oikeuteen asuinpaikan käsitteen sisällön ja ulottuvuuden määrittämiseksi, käsite on määritettävä ottamalla huomioon asetuksen säännösten asiayhteys ja asetuksen tavoite, erityisesti asetuksen johdanto-osan 12 perustelukappaleesta ilmenevä tavoite, jonka mukaan asetuksessa vahvistetut toimivaltasäännökset on muotoiltu lapsen edun perusteella ja ottaen erityisesti huomioon läheisyyden periaate.

36 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, joka koskee asuinpaikan käsitettä muilla Euroopan unionin oikeuden aloilla (ks. erityisesti asia C-452/93 P, Magdalena Fernández v. komissio, tuomio 15.9.1994, Kok., s. I-4295, 22 kohta; asia C-372/02, Adanez-Vega, tuomio 11.11.2004, Kok., s. I-10761, 37 kohta ja asia C-66/08, Kozłowski,

tuomio 17.7.2008, Kok., s. I-6041), ei voida suoraan soveltaa arvioitaessa asetuksen 8 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua lapsen asuinpaikkaa.

37 Asetuksen 8 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu lapsen asuinpaikka on ratkaistava kaikkien kullekin yksittäistapaukselle erityisten tosiseikkojen perusteella.

38 On otettava huomioon paitsi se, että lapsi on fyysisesti jossakin jäsenvaltiossa, myös muita tekijöitä, joista voi ilmetä, että tällainen olinpaikka ei ole millään tavalla väliaikainen tai satunnainen ja että lapsen asuinpaikka ilmentää tiettyä integroitumista sosiaaliseen ympäristöön ja perheympäristöön.

39 Erityisesti on otettava huomioon jäsenvaltioon muuttamisen ja sen alueella oleskelun osalta sen kesto, säännöllisyys, olosuhteet ja syyt, lapsen kansalaisuus, koulunkäynnin paikka ja olosuhteet, se, osaako lapsi kyseisen valtion kieltä, sekä lapsen perhesiteet ja sosiaaliset siteet kyseisessä valtiossa.

40 Kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 44 kohdassa, vanhempien tarkoitus asettua lapsen kanssa pysyvästi toiseen jäsenvaltioon, mistä ovat osoituksena tietyt ulkoiset seikat, kuten asunnon ostaminen tai vuokraaminen vastaanottavassa jäsenvaltiossa, voi olla osoitus asuinpaikan vaihtumisesta. Toisena osoituksena voi olla kyseisen valtion sosiaaliviranomaisille jätetty hakemus sosiaaliseen asuntotuotantoon kuuluvan asunnon saamiseksi.

41 Sitä vastoin se, että lapset oleskelevat jäsenvaltiossa viettäen siellä lyhytaikaisesti kiertelevää elämää, voi olla osoitus siitä, että näiden lasten asuinpaikka ei ole tässä valtiossa.

42 Kansallisen tuomioistuimen asiana on ratkaista lasten asuinpaikka tämän tuomion 38–41 kohdassa mainittujen kriteerien ja kokonaisarvioinnin perusteella.

43 Ei ole kuitenkaan mahdotonta, että tällaisen arvioinnin perusteella ei voidakaan osoittaa jäsenvaltiota, jossa lapsen asuinpaikka on. Tällaisessa poikkeustapauksessa on niin, että jos asetuksen 12 artiklaa, joka koskee kansallisten tuomioistuinten toimivaltaa vanhempainvastuuta koskevissa asioissa, kun nämä asiat liittyvät avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevaan hakemukseen, ei voida soveltaa, kansalliset tuomioistuimet jäsenvaltiossa, jossa lapsi on, tulevat toimivaltaisiksi tutkimaan pääasian asetuksen 13 artiklan 1 kohdan nojalla.

44 Toiseen kysymykseen on siis vastattava, että asetuksen 8 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua asuinpaikan käsitettä on tulkittava siten, että asuinpaikka on paikka, joka ilmentää lapsen tiettyä integroitumista sosiaaliseen ympäristöön ja perheympäristöön. Tämän arvioimiseksi on erityisesti otettava huomioon jäsenvaltioon muuttamisen ja sen alueella oleskelun osalta sen kesto, säännöllisyys, olosuhteet ja syyt, lapsen kansalaisuus, koulunkäynnin paikka ja olosuhteet, se, osaako lapsi kyseisen valtion kieltä, sekä lapsen perhesiteet ja sosiaaliset siteet kyseisessä valtiossa. Kansallisen tuomioistuimen asiana on ratkaista lapsen asuinpaikka ottamalla huomioon kaikki kullekin yksittäistapaukselle erityiset tosiseikat.

Kolmas kysymys

45 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee tällä kysymyksellä ensinnäkin, millä edellytyksillä lasten huostaanoton kaltainen turvaamistoimenpide voidaan toimittaa asetuksen 20 artiklan l kohdan nojalla. Se kysyy toiseksi, voidaanko tällainen toimenpide toteuttaa kansallisen lain mukaan ja ovatko kansallisen lain tuota toimenpidettä koskevat määräykset sitovia. Se tiedustelee kolmanneksi, onko asia turvaamistoimenpiteen toteuttamisen jälkeen siirrettävä toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle tuomioistuimelle.

46 Asetuksen 20 artiklan 1 kohdan mukaan asetuksen säännökset eivät estä jäsenvaltion tuomioistuimia toteuttamasta kiireellisissä tapauksissa jäsenvaltion laissa säädettyjä väliaikaisia toimenpiteitä ja turvaamistoimia, jotka koskevat tässä valtiossa oleskelevia henkilöitä tai siellä olevaa omaisuutta, myös silloin, kun toisen jäsenvaltion tuomioistuin on asetuksen mukaan toimivaltainen tutkimaan pääasian.

47 Mainitun säännöksen sanamuodosta ilmenee, että jäsenvaltioiden tuomioistuimet, jotka eivät ole toimivaltaisia tutkimaan pääasiaa, voivat toteuttaa vanhempainvastuuta koskevia toimenpiteitä seuraavilla kolmella kumulatiivisella edellytyksellä:

– toimenpiteiden on oltava kiireellisiä

– niiden on kohdistuttava jäsenvaltiossa, jossa asiaa käsittelevä tuomioistuin sijaitsee, oleskeleviin henkilöihin tai siellä olevaan omaisuuteen ja

– niiden on oltava väliaikaisia.

48 Tällaisia toimenpiteitä sovelletaan lapsiin, joiden asuinpaikka on jäsenvaltiossa mutta jotka oleskelevat tilapäisesti tai satunnaisesti toisessa jäsenvaltiossa ja ovat tilanteessa, joka voi vakavasti haitata heidän hyvinvointiaan, mukaan lukien heidän terveytensä tai kehityksensä, ja joka siis tekee perustelluksi toteuttaa välittömästi suojatoimenpiteitä. Tällaisten toimenpiteiden väliaikaisuus johtuu siitä, että asetuksen 20 artiklan 2 kohdan nojalla toimenpiteiden soveltaminen on keskeytettävä, kun jäsenvaltion tuomioistuin, joka on toimivaltainen tutkimaan pääasian, on toteuttanut soveltuviksi katsomansa toimenpiteet.

49 Asetuksessa ei ole aineellisia säännöksiä siitä, millaisia kiireellisiä toimenpiteitä on sovellettava.

50 Asetuksen 20 artiklan 1 kohdassa säädetään, että väliaikaiset toimenpiteet ja turvaamistoimet, joita jäsenvaltion tuomioistuimet voivat toteuttaa kiireellisissä tapauksissa, ovat ”jäsenvaltion laissa säädettyjä”.

51 Tässä yhteydessä kansallisen lainsäätäjän asiana on säätää toimenpiteistä, jotka kansallisten viranomaisten on toteutettava lapsen edun suojaamiseksi, ja antaa niiden täytäntöönpanoa koskevat menettelysäännöt.

52 Koska tällaiset toimenpiteet toteutetaan kansallisen oikeuden säännösten nojalla, toimenpiteiden sitovuuden on johduttava kyseessä olevasta kansallisesta lainsäädännöstä.

53 On tarkistettava vielä, onko asia turvaamistoimen toteuttamisen jälkeen viran puolesta siirrettävä toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle tuomioistuimelle.

54 Asetuksen 15 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan jäsenvaltion tuomioistuimet, jotka ovat toimivaltaisia tutkimaan pääasian, voivat katsoessaan, että tuomioistuimella toisessa jäsenvaltiossa, johon lapsella on erityisiä siteitä, on paremmat edellytykset käsitellä asiaa, pyytää tämän valtion tuomioistuinta käyttämään toimivaltaansa.

55 Vanhempainvastuuta koskevista toimivaltasäännöksistä ainoastaan kyseisessä 15 artiklassa säädetään, että toisen jäsenvaltion tuomioistuinta voidaan pyytää käyttämään toimivaltaansa.

56 Asetuksessa ei velvoiteta kansallisia tuomioistuimia, jotka toteuttavat väliaikaisia toimenpiteitä tai turvaamistoimia, siirtämään asiaa näiden toimenpiteiden toteuttamisen jälkeen toisen jäsenvaltion tuomioistuimelle.

57 Täysin toinen on kysymys siitä, onko kansallisten tuomioistuinten, jotka ovat toteuttaneet väliaikaisia toimenpiteitä tai turvaamistoimia, ilmoitettava niistä toisen jäsenvaltion toimivaltaisille tuomioistuimille.

58 Kuten tämän tuomion 48 kohdassa todettiin, asetuksen 20 artiklan 2 kohdassa säädetään, että väliaikaisten toimenpiteiden ja turvaamistoimien soveltaminen on keskeytettävä, kun jäsenvaltion tuomioistuin, joka on toimivaltainen tutkimaan pääasian, on toteuttanut soveltuviksi katsomansa toimenpiteet.

59 Koska väliaikaiset toimenpiteet tai turvaamistoimet ovat luonteeltaan tilapäisiä, olosuhteet, jotka liittyvät lapsen fyysiseen, psyykkiseen ja älylliseen kehitykseen, voivat tehdä tarpeelliseksi, että toimivaltainen tuomioistuin puuttuu varhain asiaan lopullisten toimien toteuttamiseksi.

60 Lopullisten toimien tarpeellisuutta ja kiireellisyyttä on arvioitava ottamalla huomioon lapsen tilanne, sen ennakoitavissa oleva kehitys sekä toteutettujen väliaikaisten toimenpiteiden tai turvaamistoimien tehokkuus.

61 Tässä yhteydessä lapsen edun suoja voi edellyttää, että kansallinen tuomioistuin, joka on toteuttanut väliaikaisia toimenpiteitä tai turvaamistoimia, ilmoittaa niistä suoraan tai asetuksen 53 artiklan nojalla nimetyn keskusviranomaisen välityksellä toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle tuomioistuimelle.

62 Yhteistyöstä vanhempainvastuuta koskevissa erityiskysymyksissä säädetään asetuksen 55 artiklassa, ja siihen kuuluvat erityisesti tietojen kerääminen ja vaihtaminen lapsen tilanteesta, vireillä olevista menettelyistä ja lasta koskevista tuomioista.

63 Asetuksen 55 artiklan c alakohdassa säädetään jäsenvaltioiden tuomioistuinten keskinäisestä viestinnästä asetuksen täytäntöön panemiseksi.

64 Tästä seuraa, että kansallisen tuomioistuimen, joka on toteuttanut väliaikaisia toimenpiteitä tai turvaamistoimia, on ilmoitettava niistä suoraan tai asetuksen 53 artiklan nojalla nimetyn keskusviranomaisen välityksellä toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle tuomioistuimelle, mikäli lapsen edun suoja sitä edellyttää.

65 Kolmanteen kysymykseen on vastattava edellä esitetyn perusteella, että kansallinen tuomioistuin voi päättää lasten huostaanoton kaltaisesta turvaamistoimesta asetuksen 20 artiklan nojalla, kun seuraavat edellytykset täyttyvät:

– tällaisen toimen on oltava kiireellinen

– sen on kohdistuttava kyseessä olevassa jäsenvaltiossa oleskeleviin henkilöihin ja

– sen on oltava väliaikainen.

Mainitun toimen toteuttaminen ja toimen sitovuus määräytyvät kansallisen oikeuden mukaisesti. Turvaamistoimen toteuttamisen jälkeen kansallinen tuomioistuin ei ole velvollinen siirtämään asiaa toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle tuomioistuimelle. Kansallisen tuomioistuimen, joka on toteuttanut väliaikaisia toimenpiteitä tai turvaamistoimia, on kuitenkin ilmoitettava niistä suoraan tai asetuksen 53 artiklan nojalla nimetyn keskusviranomaisen välityksellä toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle tuomioistuimelle, mikäli lapsen edun suoja sitä edellyttää.

Neljäs kysymys

66 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy tällä kysymyksellä pääasiallisesti, että jos jäsenvaltion tuomioistuin ei ole lainkaan toimivaltainen, onko sen jätettävä asia tutkimatta vai siirrettävä se toisen jäsenvaltion tuomioistuimeen.

67 Asetuksen 17 artiklassa säädetään, että ”jos jäsenvaltion tuomioistuimessa nostettu kanne koskee asiaa, jossa se ei tämän asetuksen mukaan ole toimivaltainen mutta jonka toisen jäsenvaltion tuomioistuin on tämän asetuksen mukaan toimivaltainen tutkimaan, tuomioistuimen on omasta aloitteestaan jätettävä asia käsittelemättä”.

68 Kuten tämän tuomion 55 kohdassa todettiin, vanhempainvastuuta koskevista toimivaltasäännöksistä ainoastaan asetuksen 15 artiklassa säädetään, että toisen jäsenvaltion tuomioistuinta voidaan pyytää käyttämään toimivaltaansa.

69 Asetuksessa ei säädetä asian siirtämisestä toisen jäsenvaltion tuomioistuimeen sen tapauksen varalta, että jäsenvaltion tuomioistuin jättää omasta aloitteestaan asian tutkimatta.

70 Kansallisen tuomioistuimen, joka on omasta aloitteestaan jättänyt asian tutkimatta, on kuitenkin niistä samoista syistä, jotka mainittiin tämän tuomion 59–63 kohdassa, ilmoitettava siitä suoraan tai asetuksen 53 artiklan nojalla nimetyn keskusviranomaisen välityksellä toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle tuomioistuimelle, mikäli lapsen edun suoja sitä edellyttää.

71 Neljänteen kysymykseen on siis vastattava, että jos jäsenvaltion tuomioistuin ei ole lainkaan toimivaltainen, sen on omasta aloitteestaan jätettävä asia tutkimatta, mutta se ei ole velvollinen siirtämään asiaa toiseen tuomioistuimeen. Kansallisen tuomioistuimen, joka on omasta aloitteestaan jättänyt asian tutkimatta, on kuitenkin ilmoitettava siitä suoraan tai asetuksen 53 artiklan nojalla nimetyn keskusviranomaisen välityksellä toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle tuomioistuimelle, mikäli lapsen edun suoja sitä edellyttää.

Oikeudenkäyntikulut

72 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 1 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että lapsen välitöntä huostaanottoa ja sijoittamista kodin ulkopuolelle koskeva päätös kuuluu kyseiseen säännökseen sisältyvän siviilioikeudellisen asian käsitteen soveltamisalaan, kun tällainen päätös on tehty julkisoikeudellisen lastensuojelun yhteydessä.

2) Asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua asuinpaikan käsitettä on tulkittava siten, että asuinpaikka on paikka, joka ilmentää lapsen tiettyä integroitumista sosiaaliseen ympäristöön ja perheympäristöön. Tämän

arvioimiseksi on erityisesti otettava huomioon jäsenvaltioon muuttamisen ja sen alueella oleskelun osalta sen kesto, säännöllisyys, olosuhteet ja syyt, lapsen kansalaisuus, koulunkäynnin paikka ja olosuhteet, se, osaako lapsi kyseisen valtion kieltä, sekä lapsen perhesiteet ja sosiaaliset siteet kyseisessä valtiossa. Kansallisen tuomioistuimen asiana on ratkaista lapsen asuinpaikka ottamalla huomioon kaikki kullekin yksittäistapaukselle erityiset tosiseikat.

3) Kansallinen tuomioistuin voi päättää lasten huostaanoton kaltaisesta turvaamistoimesta asetuksen N:o 2201/2003 20 artiklan nojalla, kun seuraavat edellytykset täyttyvät:

– **tällaisen kyseessä olevan toimen on oltava kiireellinen**

– **sen on kohdistuttava kyseessä olevassa jäsenvaltiossa oleskeleviin henkilöihin ja**

– **sen on oltava väliaikainen.**

Mainitun toimen toteuttaminen ja toimen sitovuus määräytyvät kansallisen oikeuden mukaisesti. Turvaamistoimen toteuttamisen jälkeen kansallinen tuomioistuin ei ole velvollinen siirtämään asiaa toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle tuomioistuimelle. Kansallisen tuomioistuimen, joka on toteuttanut väliaikaisia toimenpiteitä tai turvaamistoimia, on kuitenkin ilmoitettava

niistä suoraan tai asetuksen N:o 2201/2003 53 artiklan nojalla nimetyn keskusviranomaisen välityksellä toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle tuomioistuimelle, mikäli lapsen edun suoja sitä edellyttää.

4) Jos jäsenvaltion tuomioistuin ei ole lainkaan toimivaltainen, sen on omasta aloitteestaan jätettävä asia tutkimatta, mutta se ei ole velvollinen siirtämään asiaa toiseen tuomioistuimeen. Kansallisen tuomioistuimen, joka on omasta aloitteestaan jättänyt asian tutkimatta, on kuitenkin ilmoitettava siitä suoraan tai asetuksen N:o 2201/2003 53 artiklan nojalla nimetyn keskusviranomaisen välityksellä toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle tuomioistuimelle, mikäli lapsen edun suoja sitä edellyttää.

Allekirjoitukset